

YAYIN TANITMALARI

TANITMA MAKALELERİ

100 YILLIK MUHTEŞEM YAYINCILIK FAALİYETİNİN İKİ ÖNEMLİ ESERİ; FLORANSA'DAKİ LEO S.OLSCHKI YAYINEVİ VE 100. YIL KUTLAMALARI HAKKINDA

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU*

Uzun bir çalışma hayatını geride bırakan bu yayınevinin ilk yüzyıl içinde meydana getirdiği eser ve çalışmalar hakkında iki tane daha kaynak mahiyetinde kitap neşredildi. Bir tanesi tarihsel katalog¹ diğeri de yapılan anma toplantısında okunan bildirilerin basılı şeklidir.² Eserin meydana gelmesini sağlayan kitapevi kurucusu Leo S.Olschki'nin adını taşımakta olup, müstesna bir geleneğin uzantısıdır. Daima değerli kitap ve dergilerin yayınını, dağıtımını ve satışını üstlenen bu yayıncılığın nasıl geldiği, kendi kataloglarında ve dergilerinde anlatılmış ve ayrıca yakın bir geçmişte iki ciltlik devasa bir eserin ortaya konulmasını sağlamış idi. Gene Erdem dergisi sayfalarında değindiğim bu ciltlerden sonra şimdi elimizde bulunanların geniş bir özetine geçmeden önce, birbirini tamamlayan iki eserin kaynağını açıklamak gereğini duydum.

Yüzyıllık neşriyatın derlitoplu tanıtıldığı ve sıralandığı katalog Luigi Firpo'nun sunuş yazısı ile başlıyor. Son devir İtalyan kültür tarihi üzerindeki detaylı çalışmaları ile haklı bir şöhret sahibi olan L.Firpo, siyaset alanında da aktif ve çok etkili bir ilim adamıdır ki mümtaz bir yeri bulunmaktadır. İki yaprak tutan sunuş kesiminde şu satırlarla karşılaşıyoruz; "İlk başta kitap vardı." Yüzyıl önce 1886 yılında Leo Samuel Olschki, Ve-

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi.

¹ *Le Edizioni Olschki (1886-1986). Catalogo a cura di Silvia Alessandri, Rosanna Reale, Gianfranco Totorelli. Periodici a cura di Claudio di Benedetto. Presentazione di Luigi Firpo*, Firenze XVII+541 büyük sayfa. La Nuova Italia adlı kitapevinin "Inventari Cataloghi Toscani" başlığını taşıyan serisinin 20 sayılı kitabıdır. Ederi 75.000 lirettir.

² *Un secolo per il libro. Atti del Convegno per il Centenario della Casa Editrice Leo S.Olschki. Firenze, Istituto di Studi sul Rinascimento, 9-10 Maggio 1986*, Firenze 1987, 119 Sayfa. Eserdeki makaleler önce *La Bibliofilia* dergisinde neşredildikten sonra c. 80 (1987) kitap halinde Leo S. Olschki iki kitabevi tarafından bastırıldı. Ederi 50.000 liret olarak katalogta gösterilmektedir.

nedik kentinde ilk antikuriat kitapçı dükkanını açtı ve başlangıç çalışmalarının ürününü sunmaya başladı ki bunlar kitap satış katalogları idi. Fakat bu ciltler birer kuru liste olmayıp, sattığı malzemenin çok etraflı ve zengin bir bilgi hâlesi ile donatılmış şekliydi. 1889 yılında yayıncı ilk eserini neşretti ve bu aşamada ilk defa büyük İtalyan şairi Dante Alighieri üzerinde durdu. Bu yıl içinde “*L’Alighieri*” adında, Dante adına tahsis edilmiş derginin ilk cildini tamamladı. 1894 yılında derginin adı “*Giornale Dantesco*” diye değiştirildi ve Dante çalışmaları hep sürüp gitti, büyük İtalyan şairinin değişik özellikleri üzerinde duranların eserleri neşredildi ve ayrıca 1921 yılında en büyük *İlâhî Komedya* metinlerinden birinin neşrine gene Leo S.Olschki yaptı.

Büyük şairlerinin 700. doğum yılını kutlama çalışmalarına girişen İtalya’da bu neşriyat en devasa örneklerden birisi kaldı. Bu tarihten önce 1892 ve 1893 yıllarında Dante’nin iki eserini daha neşreden yayınevi Dante hakkında birçok kitap ve makalenin neşrine sağlamış, yayınladığı dergilerden *Lettere Italiane* adlı olanında, bu şair üzerine dünyanın dört bir tarafından kendisine ulaştırılan haberleri yayınlamaktadır. Yayınevinin ana hatlarını çizmiş olan kurucu kişi kitap ile uğraşmak yanında, antik kitap, kitap tarihi, elyazması eserler, resimlendirilmiş kitaplar, sınıflandırılması ve korunması hususunda birtakım eserleri birbiri ardı neşreder. Diğer yayıncıların günlük neşriyatı izlediği bir dönemde, Olschki ise Hümanizma dönemindeki kitap kavramı ve çalışmaları üzerinde ayrıca yaratıcı kişilerin kimlikleri hususunda çalıştı. Yayınladığı kataloglarda bu açıkça görülür. İnkunabeller,³ XV ve XVI. yüzyıllarda çıkarılmış resimlendirilmiş kitaplar, Osmanlı İmparatorluğu hakkındaki eserler kataloğu⁴ ve ayrıca Boccaccio ve Savonarola gibi İtalyan müellifler tarafından kaleme alınmış eserlerin katalogları, bizzat Leo S.Olschki eliyle hazırlandı. 1890 yılında, İtalya kitaplıklarındaki yazmaların kataloğunu hazırlama çalışmalarını teşvik eden yayınevi basımını üstlendi, böyle azametli bir girişime henüz birliğini yeni kurmuş olan İtalyan hükümeti cesaret edememiş iken, büyük bir girişim azmi gösterildi ve her türlü sorumluluk üstlenildi. Bu çalışmaya

³ Kitabın keşfinden 1499 yılı sonuna kadar basılan kitaplara İnkunabel adı verilir. Son yıllarda Avrupa’daki kitaplıklarda bunların mevcudu üzerinde derin incelemeler yapılmaktadır. Ülkemizde kıymetli bir koleksiyon bulunmaktadır; bk. M. Balivet-H. Kıvrırcık-N.Vatin, “İstanbul Arkeoloji Müzeleri kütüphanesindeki 1500’den önce basılmış kitaplar (İnkunabeller)”, *Erdem* II/8(1987) s. 437-447.

⁴ *Histoire de l’Empire Ottoman: les guerres contre les Turcs, la Hongrie et la Transylvanie, l’Albanie, la Dalmatie, le Frioul, le Montenegro, Histoire Moderne de la Grèce, Rhodes et Malte, le Terre Sainte, les Croisades*, 183 Sayfa, metin içinde çeşitli resimler bulunmaktadır.

günümüzde bile devam edilmektedir. Bu tutum, elyazmasından basıma geçmeyi sembolize eder. İtalya kitaplıklarında bulunan yazma değerlerin tavsifi ve tanıtımı, bunlara ek olarak bibliografik bilgilerle donatılmış ciltler arasında en önemlisi bizim için muhakkak Venedik'deki Marciana kitaplığıdır.⁵ Yakın bir tarihte bu zengin geçmişin gelişmesini çok iyi yansıtan bir eser bilim dünyasına sunuldu.⁶ Türk Dünyası ile çok yakın bir ilişki içinde bulunan Venedik fikir dünyasının kalıntıları, Leo S.Olschki yayinevi tarafından üstlenilen neşriyat tarafından geniş ölçüde tanıtıldı.

Venedik şehrinde kurulmuş olan G.Cini vakfı [Fondazione Giorgio Cini]'nin malî sorumluluğunu üstlendiği eserlerin dağıtımının büyük bir kısmı Floransa'dan yönetilir. Böylece kurucusunun Venedik-Floransa mihreri üzerinde yaptığı uzantı torunu eliyle devam ettirilmektedir. Elimizdeki kataloglarda bunun detaylı yayını yanında, tarihsel katalog içinde de detaylı bir şekilde "Catalogo delle Collane" [Külliyatlar kataloğu] sayfalarında görmekteyiz. Üniversite ve daha başka bilim kuruluşlarının gerek süreli gerek seri neşriyatı işini yürüten kitapevi, basım ve dış görünüş konularına aşırı bir titizlik gösterir ve kitaplık raflarında düzenli bir görüntü içinde verilmesini sağlar. Ülkemiz için çok yabancı olan bu tutum⁷ bazı diğer İtalyan yayıncılar tarafından yürütülmektedir. Venedik'de Aldo Manuzio adlı basımevi sahibi ailenin başlattığı bu müstesna geleneği, Leo S. Olschki ilk yayınlarına başladığı sıralarda ısrarla benimsemiş ve her tarafa tanıtmış bir kişi olarak kitap dünyasında adını haklı olarak duyurmuştu. Çalışmaları için en güzel satırlar gene kendi kurduğu kitapevinin en an-

⁵ Hümanizma döneminin bu muhteşem abidevi eserinin ilk temel taşı koyan Trabzon'lu Bessarione adlı kitapsever bir din adamıdır. 500 yılı geçen bir maziye sahip bulunan bu kütüphanede Codex Cumanicus, XV. asırda yazılmış bir *İskendernâme*, *Hülâsatü'l-Beyân* gibi kültürümüzü yakından ilgilendiren birtakım şark eserleri de bulunur. Sayı azlığı dikkati çekmekle beraber, Türk dünyasına ait çok değerli kaynaklar bu kitaplıktadır. Tanınmış Venedik aileleri, zaman zaman ellerindeki malzemeyi Biblioteca Marciana adını taşıyan bu kültür merkezine ve ayrıca şehir Müzesi Kitaplığına devrettiler. Her iki merkez de, Venedik Devlet Arşivi'ni tamamlayan bir dizi kaynakla doludur.

⁶ Marino Zorzi, *La libreria di San Marco. Libri, lettori. Società nella Venezia dei Dogi*, Milano 1987, 595 sayfa. Yayınlanan, Mondadori Kitapevi.

⁷ Kitaba tam bir sanat görünümü vermek ve okuyanlar kadar, sahip olmak isteyenlerin bedii zevklerine yönelme, ülkemizde Ebuzziya Tefik tarafından kurulan *Kitaphâne-i Ebuzziya* yayınları ile başlatılmış ise de, nedense benimsenmedi. Bazı kitapevleri ve resmi daireler zaman zaman girişimde bulundular ise başarılı olamadılar. Kitabı daima ucuza mal etme düşüncesi, gerek kalite gerek, kağıt ve bu arada mizanpaj bakımından gerilemelere yol açtı.

lamlı serilerinden biri içinde bilim dünyasına sunulan kitap içerisindedir.⁸ Konu ettiğim makale: Cristina Tagliaferri, "Leo Samuel Olschki. Libraio antiquario ed editore. I primi anni fiorentini" s. 381-418. Özgün belgelerle dayandırılarak hazırlanan bu makaleden öğrendiğimiz detayları Luigi Firpo'nun yukarıda özetini vermeğe çalıştığım makalesinde bulmakla beraber, bazı hususları gene tekrar etmekten beis görmüyorum. Leo S.Olschki'nin 2.1.1861 tarihindeki doğumundan sonraki en can alıcı hususlarına değinilen satırlarda Prusya'nın doğu kesimlerindeki Johannesburg kasabasında başlayan yaşamının 1883 yılında İtalya'ya gelmesinden sonra hızlanması üzerinde durur. Eski bir matbaacılık geleneğine sahip ailenin mensubu olan Leo, Verona'ya yerleşti. O sıralarda bir takım Alman basımcılar İtalya'da faaliyet gösteriyorlardı. Leo 1886 yılının Mart ayında dükkanını açtı ve böylece aile geleneğini başlattı. Eline geçen bir dizi kitap koleksiyonlarını iyi değerlendirdikten sonra daha da derinleşmeğe başladı. Bu çalışmaları sırasında süreli yayını ihmal etmedi. Faaliyetini büyük ölçüde ciddi kitapsever ve bu arada dünyaca ünlü kitaplıklara yöneltti. Hızlandırmağa başladığı çalışmalarını Venedik şehrinde daha da geliştirmesinden sonra 1897 yılında son hedefi olan Floransa şehrine yerleşti. Bu tarihlerde çok sayıda edip, şair, sanatçı, muharrir, koleksiyoncu ve gezgin tam bir işbirliği ahengi içinde Venedik, Floransa ve Roma şehirlerini kendilerine hedef seçmişlerdi. Bunlar arasında Almanya'dan gelenler diğer ülkelerden gelenlere göre tam bir çoğunluk sağlamışlardı.

İtalya bu sıralarda turizm alanında büyük bir hamle içinde idi. Ülke içindeki tabiat güzelliklerinin dünyaya tanıtılması ve turizmin bu alanlara kaydırılması çalışmaları başlatılmıştı. Günümüzde İtalya büyük bir turizm potansiyeline sahip ise, bunda başlatılan çalışmaların aradan iki büyük dünya savaşı bulunmasına karşılık, başlatılan sağlam temellere oturtulmuş çalışmalardan ileri gelir. Diğer turizm alanında atılım yapmak isteyen devletler İtalya'nın bu becerisi karşısında en küçük bir mücadelede bile bulunamazlar. Eski binalar, iskân alanları yeni koşullar içinde insanlığın hizmetine sunulurken, bunları yaratan ve yaşamlarını sağlayan insan potansiyeline büyük para yatırımları yapılır. İtalya'ya gelen ilk turistler de geldikleri ve gördükleri yerleri anlatmakla kalmayıp, ellerine kağıt ve kalem alıp yazıya döktüler, ayrıca kıymetli kayıtlar da bıraktılar. Olschki yayınevi de bilimsel çalışmaları ile İtalya'nın bu kültür geleneğini bir kazanç kaynağı

⁸ *Editori a Firenze nel secondo Ottocento. Atti del Convegno (13-15 novembre 1981). Gabinetto Scientifico Letterario di G.P. Visseux, Firenze 1983.* Serinin adı: *Biblioteca Storica Toscana. Sezione di Storia del Risorgimento a cura di Società Toscana di Storia del Risorgimento, 6.*

yapmak yanında bir merkez havasına da bürünmesine yol açmıştır Leo S.Olschki 1893 yılında çok beğendiği bir amblemi kendisi için benimsedi ve 1897 ile 1905 yılları arasında 22 tane katalog hazırladı. Tanınmış kitap-sever ve koleksiyoncular her zaman için dükkanını kendilerine hedef seçmişlerdi. İtalyanların en büyük şairi Dante hakkında topladığı külliyatı, şairin mezarının bulunduğu Ravenna şehrinde kurulan yeni araştırma merkezine toplu olarak devretmekle, bu edip hakkındaki toplu çalışmalar sisteminin benimsenmesine yol açtı. Revenna böylece benzer kuruluşlar arasında sivrilmiş oldu. Leo'nun katalogları hazırlama çabasını hızlandırdığı kadar, bilimsel çalışmaları da değişik alanlarda kalem oynatmasına yol açtığı için, neşrine başlattığı eserlerin içeriği üzerinde de etraflıca durdu.

Böylece bir davranış geniş ihata sahibi Alman neşriyat uzmanlarının becerisinden ileri geldiği için, İtalya'da seçkin bir örnek olarak sivrildi. 1897 yılında İtalyanların o zamanki ulusal şairi Gabriele D'Annunzio ile yakın bilimsel çalışma içine girdi ve yaptıkları yazışmaları dikkatle saklayıp sonraki nesillere aktardılar. Daha başka kültür insanları ile olan ilişkiler bilimsel çalışmaların günlük neşriyata yansımaya konu oldu. Bu girişimlerin hepsi, masraflı yatırımlar olduğu için, Olschki her zaman çabalarının karşılığını istedi ve aldı. Bu yayınevinin neşriyatı her zaman pahalı fiyatlarla satıldı. Daima en iyi basımevi, kağıt, hazırlama çabası içinde olan kitapevi ucuz ve bol kitap değil, pahalı fakat çok iyi hazırlanmış kitap düstürünü hiç bir zaman taviz vermeden yürüttü. Çalışmalarının ciddi temellere oturtulması yayınevine bir yeni birikim daha getirdi ki bunun da uzantısı "*La Bibliofilia*" adlı dergidir. 1899 yılında neşrine başlanan bu derginin basımı devam ettirilmektedir. Araya giren her türlü engelleri başarıyla atlatan derginin amacı altbaşlığında özetlenmiştir: İlk önce "*Raccolta di Scritti Sull'arte Antica in Libri, Stampa, Manoscritti, Autografie Legature*" tarzında olan bu başlık, sonradan bazı zorlamalar neticesi değişmiş ve "*Rivista di Storia del Libro e delle Arti Grafiche, di Bibliografia ed Erudizione*" adını taşıdı. 1899 ile 1909 yılları arasındaki dönemi kapsayan ilk on yıllık dönem bir genel dizin ile süslendi, *Indice Decennale I-X (1899-1909)* adlı olandan sonra 1909 ile 1924 yıllarını kapsayan ve tanınmış kitapsever ve kitap tarihi araştırmacısı Carlo Frati'nin hazırladığı 15 yıllık dizin (*Indice Quidicennale XI-XXV (1910-1924)*) ve daha sonraki yıllarda iki dizinden sonra 1964 yılında hâlâ kullandığı altbaşlığı aldı. *Rivista di Storia del Libro e di Bibliografia* [Kitap tarihi ve bibliografya dergisi]. Baskısı, düzenli, hacmi ile güzel bir görünüşe sahip olan derginin içeriği de fevkaladedir. İlk ciltlerinde Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığı'nı ilgilendiren yazı

ve haberler bulunmaktadır. Yayınlar için böylece sağlam bir temel atan Olschki'nin geleneği başarılı çalışmalar ile devam ettirildi. Bunların neler olduğunu kronolojik sırasında görmekteyiz [s. 3-323]. Bununla beraber koleksiyonculuğu ağır basan Leo S. Olchki'nin geleneği sonradan da devam ettirildi. Bunun en iyi tasvirini torunu kaleme aldı, Fiammetta Olschki Witt "La valutazione del Libro Antico nel Collezionismo" *Un secolo per il Libro* s. 99-106. [Koleksiyonculukta eski kitabın değerlendirilmesi], burada dedesinin bazı kanaatlerini aktaran bayana göre raftaki bir kitap, basıldığı kağıdın maddî değeri kadardır. Bir kitap arandığı orantıda ve bunun yanında kaynak değerlendirilmesi oranında değerlidir. Bazan hediye edilmekle beraber raflara konulmayan nadir kitaplar vardır. Gerçek değer bir kitapseverin elinde belli olur ve bu da gerçekte kitap hastalığı ile ayrı bir konudur. Kitabın değerini, okuyup inceleme yapan ve en sonunda oturup bir eser veren bilmektedir. Bu satırların genel bilgiler içinde olduğu iddia edilmekle birlikte değişmeyen bir koleksiyonculuk geleneği tarzında devam ettiğini belirtmeliyim. Leo'nun kitapçılık geleneğini oğlu Aldo devam ettirdi. Venedik şehrinde dünyaya gelen oğlunu, Aldo Manuzio adlı kitapsever ve kitap yayıncısının adını veren Leo, bir romantik anlamı uygulama yanında gerçek ile de bağdaştırıp, ailesi için eksiksiz bir gelenek meydana getirdi. Aldo ile yakın bir mesai çalışması içinde bulunanlar onun ciddiyetini her zaman takdir ettiler, ayrıca söylemekle kalmayıp yazıya da döktüler. Bunlardan bir tanesi de Vitore Branca tarafından kaleme alınan satırlardır (Aldo e il Ponte Culturale Firenze-Venezia, *aynı cilt* s. 91-97).

Venedik'deki yayınlardan muhakkak Floransa şehrinden yönetilmesi gerektiğine değinen Aldo Olschki'nin çabaları hem olumlu sonuçlandı ve Leo'nun diğer oğlu Leonardo ise Marco Polo ve Rönesans dönemi kültürü üzerine eser vermekle, Venedik şehrinde gelişen bu kültür hareketini inceleme başarısını kaleme aldığı eserleriyle ortaya koydu. Bununla beraber Leonardo, İkinci Dünya Savaşı sırasında İtalya'yı saran bunalıcı faşist tek parti yönetimi Musevi asıllı bu yayınevi üzerinde de etkisini gösterince, Amerika'ya gitmeyi uygun buldu. Yayınevi ise birtakım önleyici düzenlemelerini almaktan geri durmadı. Yayınlarını ağırdan da olsa yürütmeyi ve eksik tutmamayı kendisine temel kabul etti. Bunalım az bir zararla atlatıldı ve İtalya'yı saran kara bulutların atlatılmasına kadar devam ettirildi. Bibliopolis [Kitap Kenti] tarzında antik dünyadan isim alan bir kitapevi adını almakla çok anlamlı bir direniş çabası gösterdi. Hür fikir dünyasının sembolü olan eski Yunan âleminin etkili mesajını zamanımıza taşımış oldular. 1946 yılında, ikinci genel savaşın bunalımlarının at-

latıldığı bir dönemde eski kitap satıcılığı ile neşriyat editörlüğü faaliyetleri ailenin iki kolu arasında paylaşıldı. Neşriyatı ilgilendiren faaliyet Alessandro ile iki çocuğu tarafından yürütülmektedir. Bu gelişmelerin detaylarını kaleme alanlar ise sırasıyla: Marino Raicich, "Editori d'oltrealpe nell'Italia unita" s. 29-65, Luigi Balsamo "Bibliografia e cataloghi dei librai fra '800 e '900": il contributo di Leo S.Olschki" s. 67-80, Eugenio Garin "Editori e Cultura a Frinze nel Novecento" s. 81-85, Kitabın ilk sayfalarında düzenlenen sergi ile ilgili kısım için Maria Jole Minicuci "La mostra olschkiana del centenario. Un secolo di attività per il libro antico" s. 3-5 adlı makalesinde açığa çıkarmıştır. En eski örneklerden başlayarak, Olschki ailesinin yüzyıllık faaliyetini belgeleyen eserler, sonraki bir asır daha, hatta çok uzun bir süre etkinliğini devam ettirecektir. En güzel metin yayını kadar en değerli açıklamalı eserler de yayın hayatına bu kuruluş tarafından gerçekleştirildi ise, bu her bir döneminde kitaba gösterilen saygıdan ileri gelmektedir. Memleketimizde elli yıllık dönemi bile inceleyemeyen bir yayıncılık dönemi ortada dururken, daha düne kadar tanıdığımız Hilmi, Tefeyyüz, Arakil, Cihan ve ismi var cismi yok Kanaat adını taşıyan yayınevlerine ait hiç bir araştırma bulunmaz ve kitabın memleketimiz içinde evrimi üzerinde en küçük bir araştırma bulunmaz iken, böyle bir yüzyıllık faaliyetin devasa ciltler çıkarılmasını sağlamasına gıpta etmemek elden gelmiyor. Hümanizma hareketi sırasında Avrupa'nın belli başlı kültür merkezlerinden biri olan Floransa bu geleneği hâlâ sürdürmektedir. Günümüzde de belediye başkanı olan kişi bir sanatçı ve kültür tarihi araştırmacıdır ve hepsinin ötesi bu yüzyıl kutlamalarına katılıp, ilk ilmî neşriyatı Olschki amblemi altında yayınlanan eserlerden öğrendiğini katıldığı kutlama toplantısında dile getirmiştir. Kitaplıklarımızı meydana getiren kitap-severlerin yaşamı ve etkinlikleri ise yeterince inceleme konusu olmadı. Buna hayıflanmak yerine araştırma merkezlerimizi harekete geçirme zamanı gelmiş diye uyarmalıyız. Birbiri ardı kitapevlerinin elli ve yüzyıllık dönemlerini inceleyen İtalyanlar, kültür tarihine getirdikleri gelenekleri yetkiyle devam ettirmektedirler. Matbaanın ilk bulunuş yıllarını takip eden dönemde yaptıkları yatırım sayesinde kitabın tanınıp yayılmasını sağlayan Venedik şehri ve egemen olduğu alanlar, bu geleneği çağımızda başarı ile sürdürmektedirler. Kitap bir ticaret malı olarak da geniş bir iş alanı açılmasını sağlaması yanında kitaplıkların meydana gelmesi hem fikir çalışmalarının süratle yayılmasını ve bir süre sonra da kitaplık hizmetlerinin bir disiplin içine girmesini sağlamıştır. Olschki yayinevi buradaki payını ortaya koymak suretiyle hak ettiği yeri almış, bununla da yetinmeyip yenilerini de üzerine almaktadır. Her üç günde bir özgün eser neşretmekle

öünmektedir. Floransa şehri, matbaanın ilk benimsediği İtalyan şehirleri arasında ve bu arada Avrupa'da Arap harfleri ile kitap basan ilk matbaalardan birisini yaratmıştır. Bu gelenek devam ettirilmedi ise de kalıntıları inceleme konusu olmaktadır ve Roma başta olmak üzere birkısım matbaalara kaynak oldu.⁹ Olschki'nin Türk ve Şark dünyaları üzerine özel yayınları bulunmamakla beraber Giorgio Cini vakfı tarafından neşredilen eserlerin bir kısmında ilgili pasajlar vardır. Ayrıca İzmir doğumlu araştırmacı Ermanno Armao'nun Vincenzo Coronelli adındaki Venedik'li coğrafyacıya ait eserler ile Ege Denizi ve Anadolu'ya ait yörelere değinmekle bir takım yeni bilgiler getirmiştir. Bir kısım kaynakça kitaplarında ve hiç umulmadık makalelerde Türk tarih ve kültürüne ait değerli araştırmalar Olschki amblemi altında yayımlandı. Başarılan diğer büyük bir girişim de Avrupa'nın en eski bağımsız tarih dergisi olan "Archivio Storico Italiano" adlı derginin belirli aralıklarla dizinlerini hazırlatan ve neşridir. Birbuçuk asrı geçen bu derginin, şimdi dağıtım ve satışını üstlenen yayınevinin diğer dergileri de düzenli aralıklarla satışa verilir, sırası gelenler de resmi özel kitaplıklara girer. En düzenli halkbilim dergilerinden *Lares* adlı süreli yayın da her zaman bir övgü ve hatırlama kaynağı kalacaktır. 40 taneden fazla süreli yayının listesi bile burayı kapsar.

Yüzyıllık çalışma ortamının panoraması, genel katalog ve yapılan çalışmaların değerlendirilmesinden sonra her zamanki çalışma temposunu şimdi hızlandırma kararı olan yayınevi, iki yıl aralıklarla çıkarıpta, meraklılarına yolladığı kataloğu yeni girişimlerini haber vererek yayınlamıştır: *Catalogo Generale. 1989-1990* 253 sayfa. Her zaman sundukları genel giriş kısmında bu kez 1919 yılına kadar öngörülen hazırlıkların özeti verilmektedir. Tarihinin çok büyük bir kısmını aydınlatığı Floransa'nın arşivinde bulunan bir dizi belge, yeni yöntemlerin ışığı altında bilim dünyasına sunulacak bir duruma getirilmiş olması yanında, yayınevinin daha ilk yıllardan beri defalarca ele aldığı Dante konusu, yeni bir dizi ile başka bir müsbet çalışmaya yönelmektedir. "Dantologia"¹⁰ adı verilen bu serinin ilk cildi olarak 1950 ile 1970 yıllarında çıkan önemli neşriyatın açıklanmalı bir kaynakçası baskıdadır. Bunların en kısa zamanda yayına gireceği, kitapevi-

⁹ A. Cilara, "L'Editoria Araba in Italia nell'Ultimo Secolo" *La Presenza Culturale Italiana nei Paesi Arabi. Storia e Prospettive*, Rome 1982, s. 116-141. Napoli Şarkiyat Üniversitesi ile Roma'daki Istituto per l'Oriente'nin müşterek yayınıdır.

¹⁰ Dante Alighieri'nin eseri ve etkinliği üzerinde yapılan çalışmaların çokluğu üzerine geçen yüzyıla yaratılmış bir sözcüktür. Yayınevi şimdi özel bir dizi programlamaktadır. 100. yıl sergisinde özel bölüm tahsis edilmişti.

nin geleneğinden bellidir. Gelecek yüzyılın kataloğu bu yayınların değerlendirilmesini daha başka yöntemlerle dile getirecektir. Ülkemizde beş yıllık bir geleneğin ve programın hazırlanmadığı bir dönemde, bu tarz çalışmaların örnek alınmasını dilemekten başka bir şey katamıyorum.

